

Autor: Franz Chocholatý Gröger

Počátkem letošního roku se na knižních pultech objevila kniha *Stát ve třetím tisíciletí*, jejímž autorem je Hans-Adam II., vládnoucí kníže z Liechtensteinu, ale také vévoda opavský a krnovský. Kniha poskytuje neobvyklý pohled na správu a řízení současných států a navrhuje řešení, jak by měly být státy reformovány, aby obstály v novém tisíciletí. Není to však plané filozofování, jak jsme zvyklí u českých politiků či samozárcí sebechvály, provázející jejich proslovy. Pro naše politiky měl by být poučný jeho názor především na oblast řízení státních financí a decentralizaci pravomocí z ústředí na regiony a obce.

Kniha je rozdělena do třinácti kapitol s přílohou *Návrh ústavy pro stát ve třetím tisíciletí*. Prvních devět kapitol je věnováno analýze vzniku státu a jeho různých forem. Porovnává se zde monarchie s republikánským zřízením s přímou a nepřímou demokracií. Autor zde vysvětluje i ústavní pořádek v zemích Švýcarsko a Lichtenštejnsko, které považuje za nejvíce rozvinuté. Desátá kapitola je zaměřená na stát budoucnosti s analýzou právního, sociálního státu, vzdělávacího systému, státních financí, národní měny a dalších funkcí státu. Zbylé tři kapitoly hovoří o ústavě státu budoucnosti, strategii, jejichž pomocí by mohl být realizován stát budoucnosti a o výhledu do třetího tisíciletí.

Z větší části soustřeďuje autor pozornost na současné problémy, které musí státy řešit, ať už jsou to války, terorismus, obchodování s drogami, rostoucí státní dluhy, klesající porodnost v nejvyspělejších zemích nebo otázky týkající se školství. Nejdůležitějším úkolem pro státy třetího tisíciletí je zabránění válek mezi státy a vzniku válek občanských, služba všem občanům státu a nejen, jak je doposud zvykem, tzv. privilegované skupině, kterou tvoří politici na všech stupních státní správy, zákonodárci a kolem nich organizovaná skupina poradců, úředníků a zájmových firem. Úkolem je poskytnutí maximální demokracie všem občanům a poskytnutí vlády práva a dále podpora konkurenceschopnosti ve věku

globalizace. Stát by měl plnit roli servisního centra sloužícího občanům. Pokud tuto funkci neplní, musí mít občané snahu stav změnit nejen volbami, hlasováním o důvěře takové vládě, ale také hlasováním o změně ústavy. V Lichtenštejnsku mají občané právo referendem zrušit monarchii a obce mají právo odejít ze státního svazku, pokud nebudou se službami státu spokojeny (před tím mají ale možnost volbami a referendy změnit složení vlády, obecních úřadů, změnit ústavu apod.). Toto právo by měli mít občané všech států. Z toho vyplývá, že stát by měl plnit jen ty činnosti, které pro svůj chod skutečně potřebuje (zahraniční vztahy, obrana, ochrana práva) a ostatní by měl předat regionům a obcím nebo i komerční sféře, pokud to bude výhodnější. Všechny činnosti musí být pro občany průhledné (služby státu si přece platí a patří jim) a musí proto být prováděny efektivně. Tím se sníží prostor pro korupci, nehospodárnost, byrokracii a nekompetentnost úředníků (bohužel tak příznačná pro úředníky v české kotlině).

Ve většině států je takový počet zákonů a jiných právních norem, že se stávají nepřehlednými a často protichůdnými, a tím byl učiněn chod práva nákladnějším a současně omezujícím práva občanů. Státy však stále nejsou schopny účinně bojovat s malou i organizovanou kriminalitou. Lze nazvat zázrakem, že při hrozivém nedostatku „kvalifikovaného personálu u policie, ve státních zastupitelstvech a u soudů“ právní stát alespoň nějak funguje. „Za to můžeme v zásadě děkovat idealistům, kteří pracují s vysokým nasazením u policie, ve státním zastupitelstvu nebo u soudu, ačkoliv by mohli vydělat mnohem více v soukromém sektoru.“ (s. 98) O práci zákonodárců svědčí výrok „Výroba zákonů se podobá výrobě uzenin. Vzhledem k nechutnosti je lepší nepozorovat tento proces z bezprostřední blízkosti, lépe je zaměřit se až na jeho výsledek“ (s. 99) Podle Hanse-Adama II. by měl být počet poslanců v zákonodárných sborech co nejmenší. Názor, že větší počet poslanců zajistí lepší zastoupení voličů, je podle něj od počátku iluzí: „Ve větších parlamentech se sice prodlužuje diskuse, nikoliv však jejich kvalita. Čím větší je parlament, tím větší je riziko, že zákonodárné rozhodovací procedury se budou do značné míry přesouvat na vládu, politické strany a státní byrokracii. Je-li parlament velký, délka jednání se prodlužuje, ale bohužel neroste jeho kvalita.“ (s. 103) Poslanci mimo to většinou nereprezentují své voliče, ale pouze své strany.

Velká pozornost je samozřejmě věnována sociální péči a státním financím, které většinu zemí trápí dlouhodobě nejvíce. „Sociální stát kromě toho poskytl státní oligarchii detailní vhlad do osobního života občanů, možnost vybrat vyšší daně, jimiž je financován růst státní byrokracie, a navýšit hromadu dluhů, se kterými se budou potýkat budoucí generace.“ (s. 115) Odborníci již léta varují, že sociální stát ve své podobě nemůže přežít: „Politici před volbami nadále kupují hlasy voličů sliby o dalším rozšíření výhod sociálního státu. Politici, kteří tyto sliby dávají, mohou stále ještě počítat s tím, že po odchodu do důchodu dostanou vysoké politické penze. Počátky této nešťastné situace sahají až do konce 19. století, kdy německý říšský kancléř Bismarck slíbil poddaným nově založené Německé říše státní důchod od pětadesátého roku věku. Tato věková hranice tehdy zhruba splývala s očekávanou délkou života, a jelikož státní penze byla spíše skromná, nezdálo se, že by její financování daňovými prostředky představovalo problém. Od té doby se však zvýšila jak průměrná délka života, tak výše důchodů, zatímco věk odchodu do důchodu klesl. Bez mála všechny průmyslové státy mezitím převzaly německý systém a čelí stejným finančním problémům. Pouze některé státy se dopracovaly až k tomu, že alespoň zčásti je na penze uspořeno.“ (s.

115)

Ve své knize autor připomíná, že v minulosti se o své rodiče staraly děti, a čím více jich bylo, tím bylo pro rodiče lépe. Stát potřebuje zvýšit porodnost, ale: *„Proč by se dnes měl někdo věnovat nákladné a namáhavé výchově dětí, když je na jedné straně státem nucen financovat důchody lidí, jež ani nezná, a na druhou stranu je státem ujišťován, že se stát o něj ve stáří postará? Postupně dospíváme k poznání, že stát nebude schopen tuto povinnost splnit, neboť materialistická požívačná společnost produkuje příliš málo dědiců... Raději ušetří a užijí si života.“* (s. 116)

Chceme-li zabránit dalším krizím, bude se muset prodloužit věk odchodu do důchodu a penzijní systém se bude muset změnit z průběžného na fondový. Poté si každý občan bude spořit na svou vlastní penzi a jen část jeho příspěvků půjde na solidární fond určený pro ty, kteří nemohou pracovat. Zároveň se bude muset zákony podporovat zaměstnání starších občanů. Pokud by si občan naspořil určitou státem definovanou částku, může odejít do penze, kdy chce. Jím nespotřebovanou část penzijního účtu získají jeho dědicové. Penzijní systém by mohl být doplněn o příplatky, které by zohlednily rizikové chování pojištěného, jako je to u komerčních pojistek (kuřáci, alkoholici, narkomani apod.). Problém nezaměstnanosti si mnohé státy zhoršují samy a to vysokými minimálními mzdami, výpovědními lhůtami, byrokracií, daněmi apod. Přitom státy by měly podpořit tvorbu nových pracovních míst liberálním zákonodárstvím a přilákat k sobě zaměstnavatele.

Udržitelný rozvoj státu závisí na úrovni školství, a to by se mělo reformovat. Školství by mělo přejít do odpovědnosti obcí a regionů nebo privatizováno a stát by nesl jen zodpovědnost za vybudování a monitorování legislativního rámce školství. *„U škol provozovaných státem je podobně jako u jiných státních institucí dříve nebo později zřejmý sklon k byrokracii a snižování efektivity.“* (s. 122) *„Školství by mělo být financováno pomocí voucherů, které by dostal každý občan a rozhodl se, na které škole nechá své děti studovat. Bylo by to spravedlivější, než když dnes rodiče platí daně a nemohou ovlivnit kvalitu školy, které dostávají peníze od státu podle kvality své výuky, ale podle jiných kritérií. A ještě do toho zasahují politicky vlivné „učitelské odbory, mající pochopitelně důležitější blaho učitelů než žáků a studentů, představují v mnohých státech další překážku, která brání efektivnímu fungování vzdělávacího systému.“* (s. 122)

Složitý daňový systém je velkou nevýhodou a zátěží mnoha států. Autor proto zde vidí další důvod, proč by měly být pravomoci decentralizovány z centra dolů. Financování obcí i státu pak bude průhlednější a každý subjekt bude nucen hospodařit úsporněji. Takový stát bude potřebovat méně peněz, při zachované míře zdanění bude mít přebytek na splacení dluhů a daně mohou i klesnout. Státy by měly prodat nepotřebný majetek a finance z něj použít na financování penzijního systému.

Politici snadno státy zadlužují, měly by být proto provedeny změny ústavy tak, aby se čerpání úvěrů státem a obcemi maximálně ztížilo. Jen hrozba bankrotu bude nutit voliče, aby podporovali dlouhodobě stabilní financování. Kniha *„Stát ve třetím tisíciletí“* jen nejen zajímavým pohledem na současný stát z pozice úspěšného manažera a hlavy státu s nejvyšší

životní úrovní na světě (v roce 2007 118.000 USD/obyv., jen ale 28% tvořil finanční sektor). Rada jeho návrhů byla již velmi úspěšně zrealizována v Lichtenštejnsku, jejich prosazení v ostatních zemích bude velice obtížné pro odpor oligarchie, byrokracie, ale především některých samozářících politiků. Přílohou knihy je „*Návrh ústavy pro stát ve třetím tisíciletí*“, kde jsou v devíti hlavách specifikovány ústavněprávní vztahy ve státě. (Str. 177-195). Další vývoj bude záviset na odpovědnosti, odvaze a také vizionářství politiků, ale také na ochotě (a zde myslím především na té voličů) přejít od modelu „*po nás potopa*“ nebo „*je mi to jedno, oni to za nás nějak udělají*“ k osobní odpovědnému spravování věcí veřejných.

Poznámka: Citace z knihy jsou proloženým písmem.

O autorovi:

Hans-Adam II., vládnoucí kníže z Liechtensteinu (*Curych 14. 2. 1945), je nejstarším synem knížete Franze Josefa II. Lichtenštejnského (16.8.1906-13.11.1989) a kněžny hraběnky Georginy (Giny) von Wilczek (24. 10 1921 – 18. 10. 1989). S manželkou Marií Aglae rozenou Kinská ze Vchynic a Tetova) (* 4. 1940, Praha) má čtyři děti. Tituluje se Kníže z a na Lichtenštejnu, vévoda opavský a krnovský, hrabě z Rietbergu, hlava rodu z Lichtenštejna, – Fürst von und zu Liechtenstein, Herzog von Troppau und Jägerndorf, Graf zu Rietberg, Regierer des Hauses von und zu Liechtenstein, formálně je hlavou Svaté říše římské národa německého- Sacrum Romanum imperium nationis Germanicae. Pochází z rodu, který má sedmisetleté kořeny na Moravě (Lednice, Valtice ad.) a čtyřistaleté kořeny ve Slezsku (vévoda opavský a vévoda krnovský).

Absolvoval lidovou školu ve Vaduzu, poté navštěvoval Schottengymnasium ve Vídni. Roku 1960 chodil na gymnázium v Zuozu, kde ukončil studium složením švýcarské a německé maturity. Absolvoval následně praxi v jedné londýnské bance. Roku 1969 ukončil studium na Universitě v St.Gallenu, kde v roce 1969 nabyt licenciát v oblasti podnikového a národního hospodářství. Roku 1970 pověřil otec Hanse-Adama reorganizací, řízením a správou celého majetku knížecího rodu, v roce 1984 se kníže stal stálým zástupcem vládce. Dne 13. listopadu 1989 nastoupil po smrti svého otce vládu. Pod vedením knížete Hanse-Adama II. vstoupilo Lichtenštejnsko úspěšně v roce 1990 do Organizace spojených národů a v roce 1995 do Evropského hospodářského prostoru. V roce 2003 hlasovali voliči v Lichtenštejnsku výrazně ve prospěch jím navrhovaného dodatku k ústavě, který posílil demokracii a monarchii. Dne 15. srpna 2004 jmenoval kníže Hans-Adam II. svého nejstaršího syna, dědičného knížete Aloise (*11.6.1968), svým stálým zástupcem, aby jej připravil na následnictví, a sám se nyní věnuje spíše majetkovým otázkám knížecího rodu.

V roce 2009 Hans Adam II. vydává v nakladatelství van Eck Verlag v Liechtenstein knihu „Der Staat im dritten Jahrtausend“.

Velký znak Liechtensteinu se skládá ze šesti znakových polí: rodový znak knížecího domu tvoří srdeční štít, který je zlatě a červeně příčně dělený; slezský znak tvoří ve zlatém poli zlatě korunovaná černá orlice se zlatou zbrojí, která má na prsou stříbrné, jetelově zakončené perizonium, opatřené ve středu křížem; znak Kuenringů je osmkrát zlatě a černě příčně dělený se zeleným routovým věncem položeným pokosem; znak vévodství opavského je

červeně a stříbrně štípený; znak Ostfrieslandu resp. Rietbergu má ve zlatě černou korunovanou orlí pannu se stříbrnou hlavou a zlatou zbrojí; znak krnovského vévodství se nachází ve špici štítu, je modrý a nese zlatými šňůrami obtočenou zlatou trubku.

Rozhovor ke knize H.S.H. Prince Hans-Adam II – The State in the Third Millennium viz <http://www.hoover.org/multimedia/uncommon-knowledge/57561>

Hans – Adam II. z Liechtensteinu

Stát ve třetím tisíciletí

208 stran

První vydání

Grada Publishing 2011

ISBN 978-80-247-3652-5

Článek byl převzat ze stránek **Náš směr**.